

Waarom De Vreedzame School aansluit bij de aangescherpte wet burgerschapsonderwijs

Op 1 augustus 2021 is de nieuwe wet burgerschapsonderwijs voor basisonderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroeps-onderwijs ingegaan. Daarmee is de wettelijke verplichting aangescherpt om burgerschapsonderwijs te geven. Wat is er veranderd? Hoe past het programma De Vreedzame School bij de nieuwe wet?

De nieuwe wet in het kort

De aangescherpte wet benadrukt de acht basiswaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid, begrip voor anderen, verdraagzaamheid, autonomie, verantwoordelijkheidsbesef, het afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie. Ook de cultuur in de school moet in overeenstemming zijn met deze waarden. Dat betekent dat de school een plek is waar leerlingen op een veilige manier hun burgerschapsvaardigheden met elkaar kunnen oefenen én dat leraren de basiswaarden voorleven.

Scholen hebben de opdracht om hun burgerschaps-onderwijs opnieuw onder de loep nemen. Voldoet het aan de wet?

In hun beleid en visie kunnen scholen verantwoorden hoe ze werken aan de volgende aspecten uit de wet:

- **wetsartikel a** - nadrukkelijk en expliciet bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat
- **wetsartikel b** - beschrijven hoe zij met hun leerlingen werken aan de sociale en maatschappelijke competenties die nodig zijn om te functioneren in een pluriforme democratische samenleving
- **wetsartikel c** - borgen van aandacht voor en kennis van soorten van diversiteit op het niveau van groepen en individuen en het bevorderen van de acceptatie daarvan
- **wetsartikel d** - vormgeven van de school als oefenplaats voor democratisch burgerschap

De wet schrijft voor dat burgerschapsonderwijs doelgericht, samenhangend en herkenbaar aanwezig moet zijn en wordt beschreven in visie, doelen, aanbod en evaluatie.

Scholen zijn op zoek

De grootste verandering voor scholen is dat burgerschapsonderwijs nu een resultaatverplichting heeft. Er is vrijheid om het aanbod naar eigen idee in te vullen, maar het burgerschapsonderwijs moet wel voldoen aan de wettelijke eisen en aan kwaliteitskenmerken. Bij de kwaliteitskenmerken gaat het om het formuleren van een visie, doelen, aanbod en om het evalueren van het resultaat. Hoe kom je als school tot goed burgerschapsonderwijs? Dat is voor veel scholen nog erg zoeken.

IJkpunten en bouwstenen

Om scholen te helpen, publiceerden de PO- en VO-Raad eind 2021 negen ijkpunten, samen met School en Veiligheid en de Academische werkplaats. In de ijkpunten zijn de kenmerken van goed burgerschapsonderwijs beschreven die helpen om het beleid voor goed burgerschapsonderwijs op te zetten: visie, doelen, inhoud, aanpak, schoolklimaat, resultaten, professionalisering, kwaliteitszorg en verbinding. Je kunt de ijkpunten zien als een checklist. De vraag hoe je het burgerschapsonderwijs vervolgens concreet kunt invullen, wordt met deze ijkpunten niet beantwoord.

De SLO biedt wel hulp bij het samenstellen van onderwijsaanbod. Zij doet dat met een publicatie in 2021, waarin zeven bouwstenen staan: vrijheid en gelijkheid, macht en inspraak, democratische cultuur, identiteit, diversiteit, solidariteit en digitaal samenleven. Hoewel deze invulling van burgerschapsonderwijs doorgaande lijnen in mogelijk aanbod aanreikt,

vormen deze bouwstenen geen wettelijke verplichting. De wetgever heeft nadrukkelijk bedongen dat scholen vrij moeten zijn in de invulling die zij geven aan burgerschapsonderwijs.

De Vreedzame School ontwikkelt door

De Vreedzame School ging in 1998 van start als een programma om het sociale en emotionele klimaat in de klas en school te verbeteren. Vanaf 2006 is het programma in samenwerking met de Universiteit van Utrecht doorontwikkeld tot een compleet programma voor democratische burgerschapsvorming en sociale competenties, wat ook de werktitel van het programma werd. Inmiddels biedt het programma scholen de mogelijkheid om van de school een oefenplaats voor democratie en actieve participatie te maken. In 2020 kwam er een nieuwe versie. Sociale veiligheid, gedrag en competenties, omgaan met sociale media en kritisch denken zijn versterkt in het lesprogramma. Inmiddels gebruiken bijna 1.200 basisscholen het programma.

De lange ervaring en permanente doorontwikkeling hebben het programma De Vreedzame School tot een krachtig programma gemaakt. De school vormt een gemeenschap waar de hele schoolpopulatie kan oefenen met burgerschap. Leerlingen, leraren, directies én ouders. Er is aandacht voor de eigen identiteitsontwikkeling. Hoe is een kind? Hoe gedraagt het kind zich naar anderen, naar de omgeving en naar de wereld? Uitgangspunt is het in verbinding staan met de ander, de groep, de school en zelfs de wijk.

Hoe past De Vreedzame School in de nieuwe wet?

1. Vreedzame Scholen werken met een schoolgrondwet. Hierin staan sociale normen die passen bij de waarden uit de Nederlandse grondwet. De sociale normen komen ook terug in het lesprogramma en zorgen samen voor de in de wet genoemde cultuur. Dit sluit aan bij **wetsartikel a**.
2. Positieve conflictoplossing is één van de hoofddoelstellingen. De Vreedzame School beschrijft en levert een structureel longitudinaal aanbod sociale en maatschappelijke competenties dat nodig is om te functioneren in een pluriforme democratische samenleving. Dit sluit aan bij **wetsartikel b**.
3. Er is ruim aandacht in het programma voor diversiteit en respect voor alle vormen van diversiteit. Het vermogen om je in een ander te kunnen verplaatsen en het belang van inclusie en bestrijden van uitsluiting en discriminatie komen sterk in het programma naar voren. Dit sluit aan bij **wetsartikel c**.
4. Eén van de pijlers van het programma is het helpen vormgeven van de school tot een oefenplaats voor democratisch burgerschap en actieve participatie. Dit valt samen met **wetsartikel d** uit de verduidelijkte wet.
5. De wet schrijft voor dat burgerschapsonderwijs **doelgericht, samenhangend en herkenbaar** aanwezig moet zijn en wordt beschreven vanuit visie, doelen, aanbod en evaluatie. De Vreedzame School heeft een theoretisch onderbouwde, heldere visie op burgerschap en vertaalt die naar de grote doelen die in de wet staan. Deze zijn in subdoelen uitgewerkt en gekoppeld aan structureel aanbod op het niveau van de school, de professional en de leerling. In het programma zit een evaluatie-instrument. Omdat scholen vrij zijn in het kiezen van het aanbod, is er geen door de inspectie genormeerde toetsing. Natuurlijk kunnen scholen van diverse evaluatie-instrumenten gebruikmaken, zoals Rovict van de Universiteit van Amsterdam. Het programma van De Vreedzame school bevat een concrete aanpak voor borging. Kwaliteitszorg vindt plaats via de cyclus doelen, doen, data, duiden [4D].

Conclusie

De Vreedzame School geeft uitgebreid, structureel en duurzaam invulling aan burgerschapsonderwijs volgens de aangescherpte wet. Er zijn op het moment van schrijven geen directe kerndoelen voor burgerschapsonderwijs en het is niet nodig daarop te wachten. Burgerschapsonderwijs is een brede opdracht waarmee je als school aan de slag kunt. De wet zelf geeft aan waar het om gaat: het bevorderen van basiswaarden en sociale en maatschappelijke competenties. Scholen zoeken naar invulling hiervoor, naast al bestaande kerndoelen die zijdelings betrekking hebben op burgerschap, zoals duurzaamheid, digitale geletterdheid etc.

In het kader van een masterstage onderwijswetenschappen aan de Radboud Universiteit deed Manon Hendriks in 2022 een kort onderzoek hoe De Vreedzame School past bij de aangescherpte wet burgerschapsonderwijs. Bevestigd werd de conclusie dat De Vreedzame School uitgebreid, structureel en duurzaam invulling geeft aan burgerschapsonderwijs volgens de aangescherpte wet. Veel kerndoelen maar ook bouwstenen van de SLO komen aan bod in De Vreedzame School.

De Vreedzame School geeft uitgebreid, structureel en duurzaam invulling aan burgerschapsonderwijs volgens de aangescherpte wet.

Ten slotte: maatwerk mogelijk

De CED-Groep heeft lange ervaring met burgerschapsvorming via De Vreedzame School, maar ook dankzij begeleiding, scholing en methodieken. Met deze expertise helpen we scholen die zelf burgerschapsonderwijs vorm willen geven graag op maat.

Wat heeft je aanbod nodig? Scan je burgerschapsonderwijs

De CED-Groep maakte een burgerschapsscan om scholen te helpen bij het inventariseren van mogelijk aanbod voor het burgerschapsonderwijs. Scholen krijgen snel inzicht in wat zij al gerealiseerd hebben in hun aanbod. Ook geeft de scan suggesties voor ander aanbod. Nadenken over aanbod helpt bij het formuleren van visie en doelen, en andersom.

Wil jij ook aan de slag met burgerschap in jouw school en wil je weten hoe de CED-Groep je hierbij kan helpen?

Vul dan de [scan](#) in en wij nemen contact met je op.

De Vreedzame School biedt scholen de mogelijkheid om van de school een oefenplaats voor democratie en actieve participatie te maken.

Als leren je lief is

facebook.com/cedgroep

twitter.com/cedgroep

linkedin.com/company/ced-groep

www.cedgroep.nl

